

Arató László konferencia-bevezetője:

Minek a története? – Irodalomtörténet és irodalomtanítás

A Magyartanárok Egyesülete nevében ezen a zimankós őszi reggelen sok szeretettel köszöntöm konferenciánk előadóit és hallgatóit!

Hogy parafrázissal kezdjem: témánk *az irodalomtörténet mint az irodalomtanítás provokációja*, vagy ugyanezt máshogy fogalmazva: Tud-e az irodalomtörténet az irodalomtanítás provokációjává válni? Magyarországon, ahol sajnos az irodalomtanítás az irodalomtörténet-tanítással szinte egyet jelent, maga a kérdés is furcsán hangzik. Mégis tegyük fel! Ehhez azonban tudni kellene, hogy van-e irodalomtörténet, s mi is légyen az?

A Welles-Warren-féle régi jó irodalomelméleti kézikönyv szerint „a legmértvadászabb irodalomtörténetek vagy civilizációtörténetek vagy kritikai esszégyűjtemények. Az egyik típus nem a *művészet* története, a másik nem *története a művészetnek*.” Vagyis tulajdonképpen irodalomtörténet nincs is.

Ha nincs, hogyan lehet mégis? Ha nincs, miért és hogyan provokálhatta az irodalomtudományt a hetvenes-nyolcvanas-kilencvenes években – hol recepciósztétika, hol újhistorizmus alakjában? Ha nincs és nem lehetséges „igazi” irodalomtörténet, miért születnek mostanában újra nagyigényű irodalomtörténeti összefoglalások: kezdve Kulcsár Szabó Ernő 1993-ban megjelent, új szeleket hozó, az 1945 és 1991 közötti magyar irodalom történetét tárgyaló könyvétől, a Gintli-Schein-féle kétkötetes, 1400 oldalas Rövid Irodalomtörténetén át, a 2007-ben megjelent *A magyar irodalom történetei* című háromkötetes munkáig, amelyet főszerkesztőként Szegedy-Maszák Mihály jegyzett, és az Akadémiai Kiadónál tavaly megjelent, Gintli Tibor szerkesztette *Magyar irodalom* című összefoglalásáig?

Pedig éppen *A magyar irodalom történetei* előszavában Szegedy-Maszák Mihálytól a következőket olvashatjuk:

„Azok a felfogások, amelyek a nemzetjellem szerves fejlődésének, a társadalmi haladásnak vagy akár a korábban túllépő modernségnek feleltették meg a magyar irodalom történetét, a már *érvényüket veszített nagy elbeszélések* (grands récits, master narratives) körébe tartoznak. Ez a fölismerés indokolja, hogy sem a korszakot, sem az egyéni életművet ne tekintsük rendezőelvnek, vagyis a magyar irodalmat *töredezett örökségként* mutassuk be. Az irányzatnak vagy mozgalomnak az érvényessége is korlátozottabb a korábban föltételezettnél – Arany János vagy Mikszáth alkotásait nehéz a tizenkilencedik századi Európa meghatározónak vélt áramlatainak megfeleltetni. Egyoldalú képet alakít ki magának az olyan olvasó, aki szimbolista költészetként igyekszik értelmezni Ady verseit. *A Sinistra körzet* vagy *A kígyó árnyéka* nem közelíthető meg sikerrel olyan távlatból, amely a modernség történeteként tünteti föl a legutóbbi másfél század európai irodalmát.”

S mégis születnek, megszületnek az új irodalomtörténetek. Foglalkoznunk kell velük tehát a magyartanár szempontjából is.

Ezen a konferencián arra keressük a választ, hogy a magyar irodalomtörténet-írásban az elmúlt évtizedekben végbement fejlemények, illetve az újabban megjelenő vagy megjelenés előtt álló komolyabb irodalomtörténeti kézikönyvek, összefoglalások milyen új távlatokat nyitnak, illetve feladatokat adnak a középiskolai irodalomtanításnak.

Olyan kérdésekről szeretnénk (magyartanárokat) inspiráló gondolatmeneteket hallani, mint az alább következők.

Minek a története is tulajdonképpen az irodalomtörténet?

A társadalomtörténet illusztrációja, személyiségtörténet, eszmetörténet, mentalitástörténet, műfajtörténet, formanyelv-történet, hatás- és vagy fogadtatástörténet, nyelvfelfogás-történet, médiumtörténet, intézménytörténet?

Szerzők vagy művek története?

Hagyományok, konvenciók, nyelvhasználatok története?

Mi lehet az alapja, illetve jelentősége a korszakolásnak?

Az irodalomtörténet kérdésirány-változásai hogyan inspirálhatnák a magyartanítást?

Először hallgassuk meg Kulcsár Szabó Ernő előadását, majd a két friss irodalomtörténet szerkesztőtől-szerzőitől hallhatunk két-két előadást, végül Margócsy István kerekíti le vagy nyitja föl a mai délelőtti narratíváit. Három-három előadás után szeretnénk rövid lehetőséget biztosítani kérdésekre, diszkusszióra.

2011. november 19.